

# Linia demarkacyjna

---

Podział interwencji i zasad wdrażania programów krajowych i regionalnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027

## **Wstęp**

Linia demarkacyjna jest dokumentem uzupełniającym i doprecyzującym zapisy Umowy Partnerstwa (UP) w zakresie podziału interwencji w poszczególnych Celach Polityki wskazanej w UP, pomiędzy programy krajowe i regionalne. Linia demarkacyjna, obok zasad unijnych i strategii krajowych, stanowi podstawę do programowania działań w poszczególnych programach krajowych i regionalnych. Linia demarkacyjna nie stanowi zamkniętego katalogu typów projektów możliwych do realizacji w programach polityki spójności, a jedynie tych typów projektów, w przypadku których konieczne jest rozgraniczenie zakresów ich wsparcia.

Zapisy linii demarkacyjnej zostały wypracowane w grupach roboczych powołanych w celu wsparcia programowania interwencji polityki spójności w perspektywie 2021-2027.

Linia demarkacyjna ma na celu koordynację działań między poziomem krajowym i regionalnym z jednej strony, z drugiej zaś zapobieganie podwójnemu finansowaniu działań wspieranych z różnych programów finansowanych z polityki spójności.

Należy odnotować, że linia demarkacyjna nie odzwierciedla w całości zakresu wsparcia dopuszczalnego zgodnie z UP, zatem szczególnie tam, gdzie wsparcie jest oferowane odpowiednio wyłącznie na poziomie krajowym lub regionalnym, nie ma szczegółowych wskazań co do typów projektów/dopuszczalnego wsparcia.

Linia demarkacyjna ma formę tabelarycznego zestawienia, opisującego kryteria podziału interwencji w Celach Polityki 1- 4. Działania w CP będą realizowane wyłącznie na poziomie regionalnym, dlatego nie zostały uwzględnione w tabeli. Podobnie w CP 4 innowacyjne działania społeczne oraz współpraca transnarodowa zostały uwzględnione zbiorczo dla celów szczegółowych od (a) do (l), ponieważ zgodnie z Umową Partnerstwa będą one wspierane we wszystkich celach szczegółowych wyłącznie na poziomie krajowym. Jako wyjątek od zasady realizacji innowacyjnych działań społecznych wyłącznie na poziomie krajowym, na poziomie regionalnym przewidziano realizację inicjatywy ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve).

Poprzez określone kryteria demarkacyjne, rozdziela się interwencje pomiędzy poszczególnymi programami. Kryteria mają różny charakter i mogą odnosić się do zasięgu terytorialnego, charakteru projektów, wartości (kosztów kwalifikowanych) projektów, rodzaju beneficjenta etc.

Przestrzeganie zasad wynikających z Linii demarkacyjnej jest obowiązkiem każdej Instytucji Zarządzającej.

Indywidualne odstępstwa od generalnych zasad demarkacji na etapie programowania możliwe są jedynie w wyjątkowych sytuacjach, gdy taka potrzeba wynika ze specyfiki bądź celów danego programu. W przypadku programów regionalnych, odstępstwa są uzgadniane w kontrakcie programowym.

Zostanie zapewniona elastyczność zasad demarkacji na etapie wdrażania programów. W przypadku, gdy przestaną istnieć przesłanki wskazujące na możliwość wystąpienia podwójnego finansowania, np. na jednym z poziomów lub w danym programie wyczerpie się alokacja na dany typ działań przypisanych do tego poziomu lub programu, możliwe jest – po uzgodnieniu z Instytucją Koordynującą UP (PR) oraz właściwymi Instytucjami Zarządzającymi – dokonanie odstępstwa od zasad generalnych Linii demarkacyjnej. Tego typu zmiany nie wymagają zatwierdzenia przez Komitet Koordynacyjny Umowę Partnerstwa (KUP).

Ostateczny kształt linii demarkacyjnej jest uzależniony od wyniku negocjacji UP z Komisją Europejską.

W przypadku potrzeby aktualizacji Linii demarkacyjnej, np. w związku z przeglądem śródkresowym programów, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego – z własnej inicjatywy lub na wniosek innych Instytucji Zarządzających – przygotowuje aktualizację Linii demarkacyjnej. Projekt nowej Linii demarkacyjnej jest zatwierdzany przez KUP.

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi (w tym infrastruktura B+R, prace B+R, uzyskanie i ochrona własności intelektualnej, możliwy komponent wdrożeniowy)	TAK Kompetencje jako możliwy element projektu.	Wsparcie możliwe we wszystkich regionach - skala wsparcia w obszarze B+R w programie regionalnym w zależności od potencjału danego regionu. Kompetencje jako możliwy element projektu.
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wdrożenia wyników prac B+R oraz innowacji <sup>1</sup>	Z obowiązkowym komponentem badawczym, który może być zrealizowany również poza projektem.	Bez obowiązkowego, poprzedzającego etapu prac B+R lub w ramach kompleksowego projektu dot. działalności B+R
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Budowanie potencjału regionów w zakresie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi w ramach: a) Wspólnych Przedsięwzięć b) Projektu „Innoregiolab”	Jako element budowania potencjału w zakresie B+R regionów	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dobrowolny udział regionów we Wspólnych Przedsięwzięciach (opracowanie i organizacja konkursu finansowanego z programu regionalnego, ew. finansowanie łączone program krajowy +program regionalny);</li> <li>• Dobrowolny udział regionów w projekcie InnoRegioLab – jako uczestnicy.</li> </ul> <p>Działania skierowane będą przede wszystkim do regionów zidentyfikowanych jako dysponujące niższym potencjałem w zakresie B+R+I.</p>

<sup>1</sup> Możliwość realizacji w cs(i) lub w cs(iii)

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Infrastruktura B+R przedsiębiorstw	W ramach kompleksowego projektu Moduł kompetencje może stanowić element fakultatywny, uzupełniający zakres projektu	Jako oddzielny projekt lub w ramach kompleksowego projektu dot. B+R.  Możliwość wsparcia kompetencji.
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw	Usługi akredytowanych konsorcjów tematycznych OI z udziałem ośrodków badawczych na rzecz przedsiębiorstw  Akredytacja OI na poziomie krajowym (przy udziale regionów – udział regionów pomocniczy). <sup>2</sup>	Właściwe standardy i odpowiednia jakość usług otoczenia biznesu zostanie zapewniona poprzez systemy akredytacyjne lub stosowanie kryteriów proefektywnościowych przy wyborze projektów.  Usługi dla przedsiębiorstw świadczone przez OI akredytowane na poziomie kraju lub IOB/OI, akredytowane na poziomie regionalnym* (w uproszczonej formie wsparcia z zachowaniem formuły popytowej, np. w formie bonów).  Akredytacja OI na poziomie krajowym (przy udziale regionów – udział regionów pomocniczy). *Możliwa jako uzupełniająca akredytacja IOB na poziomie regionalnym we współpracy z resortem odpowiedzialnym za akredytację na poziomie krajowym.
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Budowa potencjału ośrodków innowacji, instytucji otoczenia biznesu, profesjonalizacja i sieciowanie <sup>3</sup>	Budowa potencjału ośrodków innowacji posiadających akredytację krajową, w tym DIH-ów (infrastruktura, aparatura, know-how, szkolenia, kadry, inne) w związku z nową usługą/funkcją	Budowa potencjału IOB, w tym ośrodków innowacji (OI) (zasoby, kompetencje, infrastruktura), nieposiadających akredytacji krajowej lub ubiegających się o uzyskanie akredytacji krajowej lub regionalnej, jako osobny projekt lub element projektu z zakresu wzmacniania potencjału regionu w zakresie B+R, w tym budowania ekosystemu innowacji (wówczas beneficjent: samorząd woj.).

<sup>2</sup> Zależnie od logiki interwencji w programie lub typu projektu do realizacji w cs(i) lub cs(iv)

<sup>3</sup> Zależnie od logiki interwencji w programie lub typu projektu do realizacji w cs(i) lub cs(iv)

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wsparcie rozwoju w oparciu o klastry <sup>4</sup>	Usługi klastrów w wybranych obszarach tematycznych oraz budowa platform.	Usługi klastrów w uproszczonej formie wsparcia z zachowaniem formuły popytowej, np. bonów dla firm.
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Rozwój infrastruktury organizacji badawczych	<p>Rozwój infrastruktury organizacji badawczych może być wspierany, o ile:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>o stanowi element lub całość infrastruktury umieszczonej na liście strategicznych infrastruktur badawczych uwzględnionych na Polskiej Mapie Infrastruktury Badawczej lub</li> <li>o spełnia łącznie następujące warunki: <ul style="list-style-type: none"> <li>▫ jest poparty analizą popytu lub identyfikacją potrzeb użytkowników, w tym przedsiębiorstw, przemysłu i sektora usług, na zakres prowadzonych badań i pozostałej oferty infrastruktury;</li> <li>▫ przeprowadzona została analiza potwierdzająca brak dostępności odpowiedniej infrastruktury w innych ośrodkach badawczych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz brak technologicznych i ekonomicznych alternatyw dla tego rodzaju działań;</li> <li>▫ wskazuje na przejrzyste i niedyskryminacyjne zasady udostępnienia infrastruktury przedsiębiorcom lub ośrodkom badawczym.</li> </ul> </li> </ul> <p>Komponent rozwój kompetencji będzie stanowił obligatoryjny element projektu.</p>	<p>Wspierane będą infrastruktury badawcze organizacji badawczych służące realizacji agendy badawczej, której zakres jest zgodny z regionalną inteligentną specjalizacją i został zaopiniowany przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego oraz ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki na warunkach i w trybie określonym w kontrakcie programowym dla danego regionu.</p> <p>Komponent rozwój kompetencji będzie stanowił obligatoryjny element projektu.</p>

<sup>4</sup> Zależnie od typu projektu do realizacji w cs(i) lub cs(iv)

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wspieranie badań naukowych w ramach międzynarodowych i strategicznych programów (agend) badawczych	Tak Kompetencje jako możliwy element projektu.	Brak wsparcia
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wsparcie aplikowania do programów Komisji Europejskiej zarządzanych centralnie (typu Horyzont Europa)	Tak	Brak wsparcia
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Projekty dot. wspólnego zainteresowania (np. IPCEI) z wyłączeniem wpisujących się w Europejski Zielony Ład	Tak	Brak wsparcia
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wspieranie projektów, które uzyskały certyfikat Seal of Excellence przyznawany przez Komisję Europejską w ramach programu Horyzont 2020	Tak	Brak wsparcia

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	e-Kompetencje	Budowanie popytu obywateli na wykorzystywanie e-usług publicznych  Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego istotnych dla sprawnego funkcjonowania współczesnej administracji oraz realizacji polityk publicznych .	Budowanie popytu obywateli na wykorzystywanie e-usług publicznych tworzonych na poziomie regionalnym  Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego istotnych dla sprawnego funkcjonowania współczesnej administracji samorządowej
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Platformy e-usług publicznych	Platformy e-usług publicznych szczebla krajowego  - wdrażanie e-usług o zasięgu ogólnokrajowym  - realizacja założeń Architektury Informacyjnej Państwa  Demarkacja związana z zasięgiem e-usług. Na poziomie krajowym należy się spodziewać kontynuacji działań związanych z dalszym rozwojem e-administracji (poziomu centralnego), właściwego dla urzędów zespolonych i niezespolonych. Tego typu projekty powinny – co do zasady - posiadać kompleksowy charakter i zasięg ogólnokrajowy.	Platformy e-usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego.  Demarkacja związana z zasięgiem e-usług. Na poziomie regionalnym w przypadku kontynuacji zrealizowanych uprzednio projektów, wymagane szczegółowe uzasadnienie kolejnych projektów w tym zakresie – znaczące korzyści społeczno-gospodarcze.
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Cyberbezpieczeństwo	Projekty o ogólnokrajowym zasięgu wynikające z realizacji założeń Strategii Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej.  Inwestycje o obszarze wzmocnienia odporności systemów, zdolności do skutecznego zapobiegania i reagowania na incydenty (w systemach informacyjnych państwa oraz podmiotów mających kluczowe znaczenie dla gospodarki narodowej).	Projekty wzmocniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów, o zasięgu regionalnym i lokalnym.
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Rozwój infrastruktury danych przestrzennych	Budowa nowych i rozbudowa istniejących e-usług oraz pozyskanie i opracowanie danych przestrzennych np. modeli 3D, danych wysokościowych, danych topograficznych.	Dopuszczalne są projekty z zakresu cyfryzacji powiatowego i wojewódzkiego zasobu geodezji. Wnioski o dofinansowanie dla tych projektów wymagają pozytywnej opinii Głównego Geodety Kraju.  Projekty z zakresu infrastruktury informacji przestrzennej leżącej w zakresie kompetencji JST będą mogły być realizowane bez potrzeby uzyskania opinii GGK.

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Udostępnienie zasobów naukowych i kulturowych i administracji	Demarkacja w oparciu o właściwość jednostki: - jednostki centralne  Ewentualna kontynuacja projektów z perspektywy 2014-2020 powinna być szczegółowo uzasadniona – znaczące korzyści społeczno-gospodarcze	Demarkacja w oparciu o właściwość jednostki: - jednostki samorządu terytorialnego  Ewentualna kontynuacja projektów z perspektywy 2014-2020 powinna być szczegółowo uzasadniona – znaczące korzyści społeczno-gospodarcze.
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Usługi w zakresie e-zdrowia	Rozwój e-usług w ramach IKP.  Rozwój innych e-usług dla pacjentów i kadry medycznej.  Budowa i rozwój nowoczesnych platform gromadzenia, przetwarzania, analizy i udostępniania danych.  Cyfryzacja procesów back-office.  Zwiększenie poziomu wykorzystania nowoczesnych technologii w systemie ochrony zdrowia - opracowanie rozwiązań i pilotażowe wdrożenie.	Realizacja projektów z zakresu e-usług z uwzględnieniem standardów wypracowanych na poziomie krajowym,  Wdrażanie TIK w podmiotach leczniczych innych niż na poziomie krajowym  Cyfryzacja procesów back-office.  Zwiększenie poziomu wykorzystania nowoczesnych technologii w systemie ochrony zdrowia - pilotażowe wdrożenie w POZ na poziomie regionalnym.
		Rozwój telemedycyny - projekty pilotażowe.  Rozwój telemedycyny - budowa kompetencji. Opracowanie profilu merytorycznego szkoleń na poziomie centralnym	Rozwój telemedycyny - projekty pilotażowe  Wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu telemedycyny
		Zwiększenie poziomu korzystania z rozwiązań sztucznej inteligencji i big data w systemie ochrony zdrowia - opracowanie i pilotażowe wdrożenie narzędzi AI i BD w ochronie zdrowia.	Zastosowanie sztucznej inteligencji – projekty regionalne

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
		<p>Poprawa dojrzałości cyfrowej placówek medycznych i instytucji ochrony zdrowia (infrastruktura IT, kompetencje cyfrowe oraz cyberbezpieczeństwo). Działania zapewniające interoperacyjność rozwiązań centralnych z istniejącymi i tworzonymi rozwiązaniami regionalnymi i lokalnymi - działania na rzecz budowy dojrzałości cyfrowej podmiotów leczniczych i instytucji działających w ochronie zdrowia.</p>	<p>Poprawa dojrzałości cyfrowej placówek medycznych (infrastruktura IT, kompetencje cyfrowe oraz cyberbezpieczeństwo). Działania zapewniające interoperacyjność rozwiązań centralnych z istniejącymi i tworzonymi rozwiązaniami regionalnymi i lokalnymi. Dopuszczanie podmiotów leczniczych - wyposażenie podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające integrację z centralną architekturą informatyczną e-zdrowia.</p>
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Wsparcie przedsiębiorstw w zakresie wdrażania technologii cyfrowych	<p>Wsparcie projektów dotyczących technologii cyfrowych, jako element projektów z zakresu B+R, realizowany w dedykowanym celu szczegółowym na poziomie krajowym.</p> <p>wsparcie projektów dotyczących technologii cyfrowych, jako element projektów z zakresu B+R, realizowany w dedykowanym celu szczegółowym na poziomie krajowym - wsparcie w ramach CS(i)</p> <p>Wsparcie projektów MSP dotyczących nabycia technologii cyfrowych, w powiązaniu z doradztwem (wsparcie grantowe do 200 tys. EUR)</p> <p>Wsparcie cyfrowej transformacji przedsiębiorstw ( w szczególności z sektora MSP) przez European Digital Innovation Hubs (EDIHy) oraz Testing and Experimentation Facilities AI (TEF AI)</p>	<p>Wdrożenie dostępnych technologii TIK w przedsiębiorstwach:</p> <p>wsparcie technologii cyfrowych możliwe do realizacji także jako element projektów z zakresu B+R w cs i lub w cs iii.</p>
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego)	Tak – administracja rządowa i jednostki jej podległe	Tak – administracja samorządowa i jednostki jej podległe
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli,	Cyfrowe rozwiązania polegające na optymalizacji różnego rodzaju procesów, w tym m.in. rozwiązania	Na poziomie krajowym planowane jest m.in. wdrażanie skalowalnych działań w tym obszarze.	Brak wsparcia

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	z obszaru inteligentne miasta, wsie i rolnictwo.		
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Wsparcie dla nowopowstałych firm (w tym w formie wejść kapitałowych)	Poziom krajowy: przedsiębiorczość akademicka CTT, spółki celowe, spin-offy, akceleratorzy, akceleracja technologiczna.  Poziom ponadregionalny (POPW): platformy startowe	Usługi inkubacyjne, usługi dotyczące prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju, wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości. Na poziomie regionalnym instrumenty kapitałowe tylko jako kontynuacja wsparcia z 2014-2020.
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Wsparcie dla innowacyjnych spółek na etapie rozwoju i ekspansji (spółki typu "scale-up")	Tak	Brak wsparcia, ewentualne odstępstwa w ramach kontraktu programowego
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Doradztwo dla MŚP	Możliwe jako komponent projektów kompleksowych	Możliwe jako odrębny projekt lub jako element projektu kompleksowego
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez	Promocja gospodarki krajowej, w tym wsparcie internacjonalizacji MŚP oraz promocji eksportu	Promocja marki polskiej gospodarki w wybranych wydarzeniach, w tym udział firm, Polskie Mosty Technologiczne.	Promocja regionalnej gospodarki na pozostałych wydarzeniach, z udziałem firm.

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
inwestycje produkcyjne			
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Infrastruktura biznesowa	Brak wsparcia	Wsparcie na warunkach określonych w UP oraz w zakresie wynikających z PR
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Wdrożenia wyników prac B+R oraz innowacji przez MŚP <sup>5</sup>	W formule instrumentu finansowego/mieszanego.	Bez poprzedzającego etapu prac B+R lub w ramach kompleksowego projektu dot. działalności B+R
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora	Brak wsparcia	Tak Wsparcie na warunkach określonych w zakresie wynikających z PR
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez	Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP	Poziom krajowy: instrumenty kapitałowe, gwarancje portfelowe, dłużne, quasi kapitałowe Poziom ponadregionalny (FEPW): dotacje, instrumenty dłużne W zakresie poziomu ponadregionalnego: wzór na konkurencję, projekty dot. GOZ, automatyzacji /robotyzacji i turystyki z uwzględnieniem uzgodnień między IZ FEPW a regionami PW.	Instrumenty dłużne, gwarancje/poręczenia indywidualne, instrumenty kapitałowe - kontynuacja wsparcia z 2014-2020, dotacje tylko w uzasadnionych przypadkach W regionach PW - projekty dot. GOZ , automatyzacji /robotyzacji i turystyki z uwzględnieniem uzgodnień między IZ FEPW a regionami PW

<sup>5</sup> Możliwość realizacji w cs(i) lub w cs(iii)

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
inwestycje produkcyjne			
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Wsparcie powstawania i rozwoju agend badawczych w Polsce	Międzynarodowe agendy badawcze Kompetencje jako element projektu	Brak wsparcia
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Wsparcie realizacji regionalnych/ ponadregionalnych agend badawczych, umożliwiających finansowanie badań naukowych	Tak	Brak chyba, że we współpracy z poziomem krajowym w ramach wspólnych przedsięwzięć
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Stypendia naukowe krajowe i zagraniczne, granty badawcze na projekty B+R	Tak	Brak wsparcia
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Identyfikacja wylaniających się specjalizacji w ramach PPO <sup>6</sup>	Poziom krajowy KIS.	Identyfikacja nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych oraz budowa potencjału regionalnych systemów innowacji w ramach PPO  Poziom regionalny RIS.

<sup>6</sup> Zależnie od logiki interwencji w programie lub typu projektu do realizacji w cs(i) lub cs(iv)

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Sieciowanie uczelni, w tym współpraca zespołów badawczych	Tak	Brak wsparcia, chyba, że w ramach PPO lub kompleksowego projektu w zakresie budowania potencjału regionu.
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Wsparcie rozwoju klastrów	Wsparcie potencjału ponadregionalnych klastrów wzrostowych oraz Krajowych Klastrów Kluczowych w związku z nową usługą (instrument realizowany w ramach CS1).	Wsparcie potencjału klastrów załączkowych (z wyjątkiem umiędzynarodowienia i potencjału infrastrukturalnego) i wzrostowych regionalnych w związku z nową usługą.
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Wsparcie rozwoju w oparciu o klastry <sup>7</sup>	Usługi klastrów w wybranych obszarach tematycznych oraz budowa platform (instrument realizowany w ramach CS1).	Usługi klastrów na rzecz projektów rozwojowych regionów.
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Budowa potencjału ośrodków innowacji, instytucji otoczenia biznesu. profesjonalizacja i sieciowanie <sup>8</sup>	Rozwój potencjału ośrodków innowacji posiadających akredytację krajową, w tym DIH-ów (infrastruktura, aparatura, know-how, szkolenia, kadry, inne) w związku z nową usługą/funkcją.  Akredytacja OI na poziomie krajowym (przy udziale regionów – udział regionów pomocniczy) (instrument realizowany w ramach CS1). <sup>9</sup>	Budowa potencjału IOB, w tym OI (zasoby, kompetencje, infrastruktura.), nieposiadających akredytacji krajowej ani regionalnej lub ubiegających się o uzyskanie akredytacji krajowej lub regionalnej, jako osobny projekt lub element projektu z zakresu wzmocnienia potencjału regionu w zakresie B+R, w tym budowania ekosystemu innowacji (wówczas beneficjent: samorząd woj.).

<sup>7</sup> Zależnie od typu projektu do realizacji w cs(i) lub cs(iv)

<sup>8</sup> Zależnie od logiki interwencji w programie lub typu projektu do realizacji w cs(i) lub cs(iv)

<sup>9</sup> Zależnie od logiki interwencji w programie lub typu projektu do realizacji w cs(i) lub cs(iv)

**CEL POLITYKI 1: BARDZIEJ KONKURENCYJNA I INTELIGENTNA EUROPA DZIĘKI WSPIERANIU INNOWACYJNEJ I INTELIGENTNEJ TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ ORAZ REGIONALNEJ ŁĄCZNOŚCI CYFROWEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(v) Udoskonalanie łączności cyfrowej	Budowa ultra-szybkiej sieci szerokopasmowej dla gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw.	Wsparcie tylko na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(v) Udoskonalanie łączności cyfrowej	Inwestycje w zakresie zapewnienia gigabitowego dostępu do Internetu dla miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego.	Wsparcie tylko na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(v) Udoskonalanie łączności cyfrowej	Inwestycje w rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej najnowszych generacji.	Wsparcie tylko na poziomie krajowym	Brak wsparcia

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE	Duże i średnie przedsiębiorstwa; małe i mikroprzedsiębiorstwa – small, mid caps - w formie instrumentu mieszanego/ finansowego.	Małe i mikro przedsiębiorstwa.
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/ chłodniczej.	Administracja rządowa, podległe jej jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe oraz podległe jej organy, uczelnie wyższe, szpitale i przychodnie zarządzane przez administrację centralną/ jednostki organizacyjne. Budynki szkolne objęte rządowym programem 1000 niskoemisyjnych szkół.	Budynki publiczne, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (szpitale, szkoły, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego), budynki użyteczności publicznej nie związane z administracją rządową (w tym np. budynki parafii, instytucji NGO, niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, niepublicznych placówek oświatowych).
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkaniowych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej.	Wielorodzinne budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa/ spółek z udziałem SP oraz budynki spółdzielni mieszkaniowych.  Jednorodzinne budynki mieszkalne jako uzupełnienie wsparcia z KPO w ramach Programu Czyste Powietrze.-.	Wielorodzinne budynki mieszkalne inne niż budynki spółdzielni mieszkaniowych i inne niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa/ spółek z udziałem SP – np. wspólnoty, TBS, budynki komunalne.
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Budowa/rozbudowa jednostek wysokosprawnej kogeneracji i magazynów ciepła.	Budowa/ rozbudowa jednostek wysokosprawnej kogeneracji z uwzględnieniem magazynów ciepła, w tym projektów zawierających tylko komponent magazynowy.	Brak wsparcia.
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Budowa/modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła. (element infrastruktury sieciowej).	Wsparcie dla przedsiębiorstw na wytwarzanie/dystrybucję ciepła powyżej 5 MW mocy zamówionej wraz z magazynami ciepła.	Budowa/ modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła – inwestycje o mocy zamówionej nie więcej niż 5 MW.  Ewentualne odstępstwa w Kontrakcie Programowym z inicjatywy IZ programem regionalnym dla wybranych średnich przedsiębiorstw na poziomie regionalnym.
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Brak wsparcia	Wsparcie na poziomie regionalnym.

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
redukcji emisji gazów cieplarnianych			
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Promocja, doradztwo, podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych m.in. w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.	Wsparcie na poziomie krajowym.	Komplementarne działania względem interwencji planowanej w ramach programu ogólnokrajowego.
(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci.	<p>Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu krajowego :</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>o energia elektryczna: <ul style="list-style-type: none"> <li>– wiatr: pow. 5 MWe,</li> <li>– biomasa: pow. 5MWe,</li> <li>– biogaz: pow. 0,5 MWe,</li> <li>– woda: pow. 5 Mwe,</li> <li>– promieniowanie słoneczne: pow. 0,5 Mwe.</li> </ul> </li> </ul> <p>Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych wchodzących w skład projektu</p> <p>Realizacja programu Mój prąd.</p>	<p>Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>o energia elektryczna: <ul style="list-style-type: none"> <li>– wiatr: nie więcej niż 5 MWe,</li> <li>– biomasa: nie więcej niż 5MWe,</li> <li>– biogaz: nie więcej niż 0,5 MWe,</li> <li>– woda: nie więcej niż 5 Mwe,</li> <li>– promieniowanie słoneczne: nie więcej niż 0,5 Mwe.</li> </ul> </li> </ul> <p>Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu.</p> <p>Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie energetyczne oraz projektów parasolowych.</p>
(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania paliw alternatywnych wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci.	Wsparcie wyłącznie na poziomie krajowym.	

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem do sieci.. Dopuszczalne dofinansowanie magazynów energii jako samodzielnych projektów.	Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu krajowego: <ul style="list-style-type: none"> <li>o energia ciepła:</li> <li>– biomasa: pow. 5 MWth,</li> <li>– promieniowanie słoneczne: pow. 0,5 MWth,</li> <li>– geotermia: pow. 0,5 MWth,</li> <li>– biogaz: pow. 0,5 MWth.</li> </ul> Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych wchodzących w skład projektu.	Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: <ul style="list-style-type: none"> <li>o energia ciepła:</li> <li>– biomasa: nie więcej niż 5 MWth,</li> <li>– promieniowanie słoneczne: nie więcej niż 0,5 MWth,</li> <li>– geotermia: nie więcej niż 2 MWth,</li> <li>– biogaz: nie więcej niż 0,5 MWth.</li> </ul> Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu.  Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie energetyczne oraz projektów parasolowych.
(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	Budowa i modernizacja inteligentnych sieci elektroenergetycznych.	Demarkacja pomiędzy programami krajowymi FEnIKS i FEPW po projektach, zgodnie z listą indykatywną z programu FEPW.	Brak wsparcia
(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	Budowa lub rozbudowa magazynów energii elektrycznej.	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	Budowa, rozbudowa i modernizacja inteligentnych sieci gazowych na wszystkich rodzajach ciśnień	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	Budowa i rozbudowa magazynów gazu.	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	Rozwój systemów dystrybucyjnych w oparciu o lokalne stacje LNG.	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania	Działania informacyjne, promocyjne i demonstracyjne w zakresie rozwoju systemu energetycznego.	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)			
(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	Projekty dot. wspólnego zainteresowania (np. IPCEI) w obszarze Europejskiego Zielonego Ładu	Tak	Brak wsparcia
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wdrażanie działań z miejskich planów adaptacji (MPA) opracowanych dla 44 miast objętych projektem POLiŚ 2014-2020 + Warszawa + Koszalin.</li> <li>• Miasta średnie z przedziału 20-100 tys. mieszkańców.</li> <li>• Stolice powiatów o liczbie mieszkańców w przedziale 15-20 tys. mieszkańców.</li> <li>• Miasta z przedziału 20 – 100 tys. mieszkańców: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i miasta subregionalne z podregionów z najwyższą kumulacją gmin zmarginalizowanych z obszaru Polski Wschodniej wspierane w ramach FEPW.</li> <li>• Dla miast innych niż określone w punktorze 1, które nie posiadają MPA, warunki wsparcia zostaną określone w dokumentach programowych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Pozostałe miasta, w tym miasta nieposiadające MPA.</li> </ul> <p>Dla miast nieposiadających MPA, warunki wsparcia zostaną określone w dokumentach programowych.</p>
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku	Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Miasta o liczbie ludności z przedziału 20-100 tys. mieszkańców.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Pozostałe miasta.</li> </ul>

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego		<ul style="list-style-type: none"> <li>• Stolice powiatów o liczbie ludności z przedziału 15-20 tys. mieszkańców.</li> <li>• Miasta z przedziału 20 – 100 tys. mieszkańców: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i miasta subregionalne z podregionów z najwyższą kumulacją gmin zmarginalizowanych z obszaru Polski Wschodniej wspierane w ramach FEPW.</li> <li>•</li> </ul>	
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy.	Projekty o charakterze ponadregionalnym wynikające z listy ministra właściwego ds. gospodarki wodnej oraz ministra właściwego ds. klimatu.	Projekty o charakterze regionalnym i lokalnym wynikające z potrzeb jst i uzgodnione przez nie z ministrem właściwym ds. gospodarki wodnej i ministrem właściwym ds. klimatu i środowiska.
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Wspieranie małej retencji	Wsparcie projektów realizowanych przez podmioty podlegające/ nadzorowane przez administrację centralną (np. PGW Wody Polskie, Lasy Państwowe).	Wsparcie projektów realizowanych przez podmioty inne niż podlegające/ nadzorowane przez administrację centralną.

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego	Prognozowanie i ostrzeganie – zasięg powyżej 1 województwa.	Prognozowanie i ostrzeganie – w obrębie jednego województwa
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Rozwijanie systemów ratownictwa (zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych).	Projekty Państwowej Straży Pożarnej w ramach KSRG.	Projekty Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) oraz projekty jednostek innych niż z zakresu PSP (np. WOPR, GOPR, TOPR).  Wsparcie PSP - w uzasadnionych przypadkach, po uwzględnieniu w programie, finansowanie możliwe z programu regionalnego
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Renaturyzacja przekształconych cieków wodnych i obszarów od wód zależnych	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Opracowanie i aktualizacja dokumentów strategicznych/planistycznych w zakresie gospodarowania wodami oraz ochrony zasobów wodnych	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Monitoring i badania prowadzone w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska	Monitoring i badania prowadzone w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.	Brak wsparcia
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Edukacja w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych	Wsparcie w formie samodzielnych projektów.	Wsparcie jako element większego projektu pod warunkiem zachowania komplementarności z poziomem krajowym i zastosowaniem mechanizmów zapobiegających podwójnemu finansowaniu projektów.

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacyjne, osady ściekowe oraz w ograniczonym zakresie zadania związane z zaopatrzeniem w wodę) w ramach KPOŚK.	Aglomeracje od co najmniej 15 tys. RLM wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej.	Aglomeracje z przedziału od co najmniej 2 tys. RLM do poniżej 15 tys. RLM wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej.  W pierwszej kolejności aglomeracje z przedziału od co najmniej 10 tys. RLM do poniżej 15 tys. RLM wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej.  W dalszej kolejności aglomeracje z przedziału od co najmniej 2 tys. RLM do poniżej 10 tys. RLM wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej.  Przesłanką do przystąpienia do realizacji konkursów w aglomeracjach z przedziału od co najmniej 2 tys. RLM do poniżej 10 tys. RLM jest zakontraktowanie inwestycji lub ich realizacja z innych środków w aglomeracjach z przedziału od co najmniej 10 tys. RLM do poniżej 15 tys. RLM – inwestycje te nie muszą być ukończone.
(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Samodzielne projekty dotyczące budowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia.	Gminy o liczbie ludności od co najmniej 15 tys. mieszkańców.	Gminy o liczbie ludności poniżej 15 tys. mieszkańców.
(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami	Wsparcie dla inwestycji powyżej 12 mln zł kosztów kwalifikowalnych.	Wsparcie dla inwestycji o wartości kosztów kwalifikowalnych nie większych niż 12 mln zł.
(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK)	PSZOK obsługujący powyżej 20 tys. mieszkańców lub inwestycja powyżej 2 mln zł kosztów kwalifikowalnych (konieczne spełnienie co najmniej jednego warunku).	PSZOK obsługujący nie więcej niż 20 tys. mieszkańców lub inwestycja o wartości kosztów kwalifikowanych nie większych niż 2 mln zł.

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Rozwijanie recyklingu odpadów (projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej)	Projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii, wsparcie powyżej 8 mln zł kosztów kwalifikowalnych.	Projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii, wsparcie o wartości nie większej niż 8 mln zł kosztów kwalifikowalnych.
(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	W przypadku finansowania typu projektu: Zapobieganie powstawaniu odpadów żywności poprzez wykorzystanie niesprzedanych produktów spożywczych lub produktów spożywczych o krótkim terminie przydatności do spożycia.	Wsparcie na poziomie krajowym (projekty pilotażowe).	Brak wsparcia
(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne (przemysłowe, kreozot)	Brak wsparcia.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wsparcie instalacji termicznego przetwarzania odpadów niebezpiecznych w tym medycznych i weterynaryjnych.</li> <li>• Zagospodarowanie odpadów innych niż komunalne, m.in. kreozot</li> </ul>
(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą	Usuwanie zanieczyszczeń po zlikwidowanych zakładach będących własnością Skarbu Państwa	Projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa.
(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania	Usuwanie azbestu i wyrobów azbestowych ze środowiska	Brak wsparcia.	Wsparcie na poziomie regionalnym.

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
<p>przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>			
<p>(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Wdrażanie zapisów dokumentów strategicznych i planistycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• parki narodowe</li> <li>• obszary Natura 2000</li> <li>• rezerваты przyrody – pokrywające się częściowo lub całkowicie z obszarami Natura 2000</li> <li>• w przypadku, gdy obszar Natura 2000 pokrywa się z obszarem parku krajobrazowego dofinansowanie dla projektów o charakterze ponadregionalnym (obszar obejmujący więcej niż jedno województwo)</li> <li>• korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadregionalnym na terenie Polski Wschodniej wspierane w FEPW.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• parki krajobrazowe i rezerваты przyrody w części nie pokrywającej się z obszarami Natura 2000</li> <li>• w przypadku, gdy obszar Natura 2000 pokrywa się z parkiem krajobrazowym lub rezerwatem przyrody, dofinansowanie gdy: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ brak planowanej/realizowanej interwencji z FEnIKS, i</li> <li>○ są to projekty ograniczone terytorialnie do jednego województwa i</li> <li>○ tylko za zgodą organu nadzorującego dany obszar chroniony.</li> </ul> </li> </ul>
<p>(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• parki narodowe</li> <li>• obszary Natura 2000</li> <li>• rezerваты przyrody – jeśli pokrywają się częściowo lub całkowicie z obszarem Natura 2000 i istnieje konieczność opracowania dla nich odrębnych dokumentów ustanawiających zasady ich ochrony</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• parki krajobrazowe, w tym obszary Natura 2000 pokrywające się z obszarem danego parku krajobrazowego - tylko plany ochrony bez uwzględnienia zakresu planów zadań ochronnych dla Natura 2000</li> <li>• rezerваты przyrody – jeśli nie pokrywają się z obszarami Natura 2000</li> <li>• obszary Natura 2000 – tylko aktualizacja planów ochrony (PO) parków krajobrazowych, które dotychczas uwzględniały zakres planów zadań ochronnych (PZO) dla fragmentów obszarów Natura 2000</li> </ul>
<p>(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania</p>	<p>Projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności</p>	<p>Brak wsparcia</p>	<p>Wsparcie na poziomie regionalnym.</p>

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki.		
(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej	Wsparcie dla projektów o ponadregionalnej skali oddziaływania i służące wdrażaniu działań PEP 2030.	Wsparcie dla projektów wpisujących się w cele strategii regionalnych.
(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych.	Wsparcie dla projektów realizowanych przed jednostki administracji rządowej obejmujących wybrane inwazyjne gatunki obce, dla których opracowano wytyczne dotyczące metod zwalczania na zlecenie GDOŚ.	Wsparcie dla projektów dotyczących inwazyjnych gatunków obcych realizowane przez pozostałe podmioty i JST.
(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody,	Monitoring powietrza, hałasu i przyrody	Monitoring i badania prowadzone w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska	Brak wsparcia

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia			
(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Działania w zakresie rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury wraz z niezbędnym zapleczem.	Wdrażanie działań służących celom ochrony różnorodności biologicznej w miastach powyżej 20 tys. mieszkańców oraz w miastach stolicach powiatów z przedziału 15-20 tys. mieszkańców.	Wdrażanie działań służących celom ochrony biologicznej w miastach o liczbie mieszkańców nie większej niż 20 tys. (z wyłączeniem stolic powiatów z przedziału 15-20 tys. mieszkańców)
(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Projekty infrastrukturalne i taborowe na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej (transport miejski)	<p>Projekty realizowane na obszarze miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• FEnIKS – z wyłączeniem miast w Polsce Wschodniej.</li> <li>• FEPW – miasta w Polsce Wschodniej.</li> </ul> <p>Ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• w ramach FEnIKS projekty w miastach objętych w okresie programowania 2014-2020 instrumentem ZIT, z wyłączeniem obszaru Polski Wschodniej</li> <li>• w ramach FEPW projekty kompleksowe objęte instrumentem ZIT, realizowane w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze i ich obszarach funkcjonalnych oraz subregionalnych</li> </ul>	<p>Interwencje w miastach wojewódzkich i pozostałych objętych wsparciem krajowym (i ich obszarach funkcjonalnych), komplementarne do wsparcia udzielanego na poziomie krajowym, oraz w pozostałych miastach nieobjętych wsparciem krajowym.</p> <p>Demarkacja na poziomie strategii terytorialnych (lub innych dokumentów strategicznych, które spełniają odpowiednie warunki wynikające z rozporządzenia ogólnego).</p>

**CEL POLITYKI 2: BARDZIEJ PRZYJAZNA DLA ŚRODOWISKA, NISKOEMISYJNA I PRZECHODZĄCA W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ ORAZ ODPORNA EUROPA DZIĘKI PROMOWANIU CZYSTEJ I SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ, ZIELONYCH I NIEBIESKICH INWESTYCJI, GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM, ŁAGODZENIA ZMIAN KLIMATU I PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO NICH, ZAPOBIEGANIA RYZYKU I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM, ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
		<p>ośrodkach wzrostu ,z podregionów z najwyższą kumulacją gmin zmarginalizowanych i ich obszarach funkcjonalnych, czyli miasta powyżej 50 tys. mieszkańców (ustawowo zobligowani organizatorzy transportu miejskiego) i ich obszarach funkcjonalnych - lista miast uzgodniona z regionami.</p> <p>Demarkacja na poziomie strategii terytorialnych (lub innych dokumentów strategicznych, które spełniają odpowiednie warunki wynikające z rozporządzenia ogólnego).</p>	

**CEL POLITYKI 3: LEPIEJ POŁĄCZONA EUROPA DZIĘKI ZWIĘKSZENIU MOBILNOŚCI**

<b>Cel szczegółowy</b>	<b>Rodzaj projektu</b>	<b>Poziom krajowy</b>	<b>Poziom regionalny</b>
(i) Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	Transport drogowy w TEN-T	Inwestycje na drogach krajowych (drogi GDDKiA)	Brak wsparcia
(i) Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	Transport kolejowy w TEN-T	Infrastruktura kolejowa o charakterze ponadregionalnym*, w tym Wschodnia Magistrala Kolejowa (FEPW)  *Poprzez infrastrukturę kolejową o charakterze ponadregionalnym rozumiemy linie kolejowe na których prowadzone są międzywojewódzkie przewozy pasażerskie w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym.	Infrastruktura kolejowa – brak wsparcia
(i) Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	Transport morski w TEN-T: w tym: infrastruktura dostępowa od strony morza, lądu (kolej, drogi*), linie i drogi wewnątrz portów, infrastruktura portowa, bezpieczeństwo morskie	Porty morskie o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin Świnoujście), będące równocześnie portami w sieci bazowej TEN-T  Dostęp od strony morza dla portów będących w sieci kompleksowej TEN-T;  *niezależnie od kategorii dróg	Pozostałe porty morskie w TEN-T
(i) Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	Transport śródlądowy w TEN-T	Projekty z zakresu kontynuacji modernizacji infrastruktury liniowej i punktowej na Odrzańskiej Drodze Wodnej.	Brak wsparcia
(i) Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	Transport intermodalny w TEN-T	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(i) Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	Transport lotniczy w TEN-T: - bezpieczeństwo w portach lotniczych, - zarządzanie przestrzenią lotniczą	Wsparcie na poziomie krajowym	Brak wsparcia

	- ochrona środowiska w portach lotniczych,		
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Transport drogowy poza TEN-T	Inwestycje na drogach krajowych (drogi GDDKiA) Inwestycje na drogach wojewódzkich (drogi Województw) z obszaru Polski Wschodniej (FEPW) - lista dróg w RPT.	Drogi o kategorii niższej niż drogi krajowe
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Transport kolejowy poza TEN-T	Infrastruktura kolejowa o charakterze ponadregionalnym*, w tym Wschodnia Magistrala Kolejowa (FEPW)  Tabor kolejowy do przewozów o charakterze ponadregionalnym  Kolej miejska (infrastruktura i tabor)  * Poprzez infrastrukturę kolejową o charakterze ponadregionalnym rozumiemy linie kolejowe na których prowadzone są międzywojewódzkie przewozy pasażerskie w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym.	Infrastruktura kolejowa zarządzana przez samorząd terytorialny lub podległe mu jednostki  Budowa / rozbudowa bazy utrzymaniowo – naprawczej taboru kolejowego  Tabor kolejowy do przewozów o charakterze regionalnym
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Transport lotniczy poza TEN-T	Brak wsparcia	Lotniska poza TEN-T - bezpieczeństwo i ochrona środowiska w portach lotniczych
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T	Transport morski poza TEN-T:	Brak wsparcia	Porty poza siecią TEN-T

TEN-T oraz mobilności transgranicznej			
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Transport śródlądowy poza TEN-T	Projekty z zakresu kontynuacji modernizacji infrastruktury liniowej i punktowej na Odrzańskiej Drodze Wodnej i Kanale Gliwickim.	Pozostałe inwestycje, w tym punktowe w porty/przystanie o charakterze gospodarczym i turystycznym.
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Transport intermodalny poza TEN-T	Wsparcie wyłącznie na poziomie krajowym	Brak wsparcia
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/regionalnymi centrami wzrostu (drogowe przewozy subregionalne)	Brak wsparcia	Wsparcie na poziomie regionalnym
(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (systemy typu „wspólny bilet”)	Działania o charakterze krajowym	Działania o charakterze regionalnym i lokalnym

<p>(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Integracja różnych form transportu ze szczególnym uwzględnieniem budowy i rozbudowy węzłów przesiadkowych, w tym wiążących komunikację lokalną z siecią pasażerskiego transportu szynowego, a także tworzenia i rozbudowy parkingów, systemów tras rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych</p>	<p>W przypadku inwestycji na terenach MOF i wskazanych w strategiach terytorialnych, obowiązuje demarkacja właściwa dla opisanej w CP2 (promowanie zrównoważonej mobilności miejskiej).</p> <p>W przypadku inwestycji, będących elementem projektów budowy lub modernizacji dworców kolejowych, obowiązuje demarkacja właściwa dla dworców kolejowych.</p>	
<p>(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Budowa i modernizacja dworców, szczególnie pod kątem ich dostosowania do zasad dostępności dla osób o ograniczonej mobilności, zapewnienia podróży odpowiednich środków bezpieczeństwa i komfortu oraz zapewnienia dostępu do infrastruktury towarzyszącej (np. parkingi dla samochodów i rowerów)</p>	<p>Projekty PKP SA</p>	<p>Projekty samorządów</p>
<p>(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w całym sektorze transportu<sup>10</sup>, w tym również działania edukacyjno-promocyjne oraz wdrażanie rozwiązań egzekwujących przestrzeganie dopuszczalnej prędkości oraz z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników drogi</p>	<p>Działania o charakterze ogólnopolskim</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• bezpieczeństwo ruchu drogowego (BRD),</li> <li>• bezpieczeństwo na kolei,</li> <li>• bezpieczeństwo morskie.</li> </ul>	<p>Działania o charakterze regionalnym lub lokalnym, realizowane przez samorządy</p>

<sup>10</sup> Z wyjątkiem inwestycji w bezpieczeństwo w ruchu lotniczym i wodnym śródlądowym, które ujęto w wierszach dedykowanych tym gałęziom transportu.

<p>(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Cyfryzacja sektora transportu</p>	<p>Projekty systemowe</p>	<p>Działania o charakterze regionalnym lub lokalnym</p>
---	--------------------------------------	---------------------------	---

**CEL POLITYKI 4: EUROPA O SILNIEJSZYM WYMIARZE SPOŁECZNYM PRZEZ WDRAŻANIE EUROPEJSKIEGO FILARU PRAW SOCJALNYCH**

Cel szczegółowy	Rodzaj projektu	Poziom krajowy	Poziom regionalny
(i) Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej (EFRR)	Brak wsparcia	Brak wsparcia	Brak wsparcia
(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online (EFRR)	Infrastruktura edukacyjna (wychowanie przedszkolne, kształcenie włączające, zawodowe i ustawiczne)	Brak wsparcia	<p>Wsparcie tylko na poziomie regionalnym</p> <p>Priorytetem jest wsparcie zwiększania dostępności placówek edukacyjnych (1) dla osób ze szczególnymi potrzebami na wszystkich poziomach edukacji oraz wsparcie w obszarze wychowania przedszkolnego (2) oraz kształcenia i szkolenia zawodowego (3) (przy zachowaniu priorytetów wynikających z właściwych polityk i rekomendacji i na podstawie diagnozy potrzeb regionalnych i/lub lokalnych) Inne inwestycje infrastrukturalne uzupełniające działania EFS+ będą możliwe w mniejszym stopniu, jeżeli potrzeby w obszarach priorytetowych zostały wyczerpane i, o ile wynikają ze zdiagnozowanych potrzeb regionalnych i/lub lokalnych.</p> <p>Wsparcie w zakresie podstawowej bazy dydaktycznej, niezwiązanej z nauczaniem praktycznym lub zawodowym, nie jest możliwe.</p> <p>W przypadku infrastruktury szkół i placówek szkolnych interwencja (zwłaszcza dotycząca budowy nowej infrastruktury, która będzie dopuszczona jedynie w wyjątkowych okolicznościach) będzie uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze, zatem konieczne jest określenie terytorialnych deficytów i przeprowadzenie stosownej diagnozy potrzeb</p>
(ii) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury (EFRR)	Infrastruktura wyższego szkolnictwa zawodowego	Brak wsparcia	<p>Wsparcie tylko na poziomie regionalnym</p> <p>Wsparcie możliwe jedynie w sytuacji gdy wynika to z analiz potrzeb regionu. Priorytetowo w zakresie kształcenia zawodowego oraz w zakresie dostępności</p>

(ii) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury (EFRR)	Infrastruktura szkolnictwa wyższego (kształcenie włączające)	Brak wsparcia	Wsparcie tylko na poziomie regionalnym  Wsparcie możliwe jedynie w sytuacji gdy wynika to z analiz potrzeb regionu. Priorytetowo w zakresie kształcenia zawodowego oraz w zakresie dostępności
(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (EFRR)	Infrastruktura społeczna powiązana z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej, rozwoju usług w społeczności lokalnej i deinstytucjonalizacji usług	Brak wsparcia	Wsparcie tylko na poziomie regionalnym
(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (EFRR)	Wsparcie infrastruktury na potrzeby realizacji usług w społeczności lokalnej w szczególności na rzecz osób z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorych i osób starszych	Brak wsparcia	Wsparcie tylko na poziomie regionalnym Ze względu na horyzontalną zasadę deinstytucjonalizacji, środki europejskie mogą być przeznaczane wyłącznie na infrastrukturę placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej, a więc z poszanowaniem zasad indywidualizacji wsparcia, zapewnienia osobom kontroli nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą, pierwszeństwa indywidualnych potrzeb mieszkańców przed wymaganiami organizacyjnymi.
(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (EFRR)	Mieszkania o charakterze wspomagającym: chronione, treningowe i wspierane  Lokale/mieszkania w ramach najmu socjalnego i społecznego	Brak wsparcia	Wsparcie tylko na poziomie regionalnym
(iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (EFRR)	Wsparcie infrastruktury społecznej na rzecz integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	Brak wsparcia	Wsparcie tylko na poziomie regionalnym. Zakres wsparcia możliwy również w ramach cs iii w projektach skierowanych do szerszej zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji

(iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (EFRR)	Mieszkania chronione, wspomagane, mieszkania z usługami oraz mieszkania w ramach najmu społecznego dla cudzoziemców objętych indywidualnym planem integracji	Brak wsparcia	Wsparcie tylko na poziomie regionalnym. Zakres wsparcia możliwy również w ramach cs iii w projektach skierowanych do szerszej zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji
(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (EFRR)	Wsparcie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ)	Wsparcie POZ w zakresie wynikającym ze zwiększenia znaczenia POZ w piramidzie świadczeń oraz rozszerzenia roli i funkcji POZ w związku z reformą POZ  - dostosowanie podmiotów do świadczenia nowych funkcji zdrowotnych, zgodnie z wprowadzanymi systematycznie reformami (dostosowanie infrastruktury, zakup wyposażenia, roboty budowlane)  - cyfryzacja placówek POZ	Wsparcie POZ w zakresie wynikającym ze zwiększenia znaczenia POZ w piramidzie świadczeń oraz rozszerzenia roli i funkcji POZ w związku z reformą POZ wg standardu przygotowanego przez MZ* (inne podmioty niż aplikujące do lub wsparte z programu FEnIKS)  Dostosowanie do standardów dostępności wsparcie POZ) oferujących świadczenia w publicznym systemie ochrony zdrowia
(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (EFRR)	Wsparcie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS)	Wsparcie AOS w ponadregionalnych podmiotach leczniczych (dla których organem założycielskim lub prowadzącym jest minister lub wojewoda)	Wsparcie AOS w podmiotach innych niż ponadregionalne podmioty lecznicze  Dostosowanie do standardów dostępności - wsparcie AOS w podmiotach innych niż ponadregionalne podmioty lecznicze, oferujących świadczenia w publicznym systemie ochrony zdrowia
(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (EFRR)	Wdrożenie modelu środowiskowej opieki psychiatrycznej dzieci, młodzieży i dorosłych	- projekty infrastrukturalne w zakresie reformy zdrowia psychicznego na wszystkich poziomach referencyjnych (tworzenie nowych i rozwój istniejących Centrów Zdrowia Psychicznego, wsparcie przeprofilowania monospecjalistycznych szpitali psychiatrycznych)	- projekty komplementarne do wsparcia z poziomu krajowego realizowane w oparciu o indywidualną zgodę wydaną przez Ministra Zdrowia

<p>(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (EFRR)</p>	<p>Wsparcie leczenia szpitalnego</p>	<p>Brak wsparcia</p>	<p>Inwestycje w podmioty lecznicze dla których organem założycielskim jest JST w zakresie związanym z odwracaniem piramidy świadczeń (zwiększanie roli AOS, szpital jednego dnia)</p> <p>Dostosowanie do standardów dostępności - wsparcie podmiotów leczenia szpitalnego w zakresie zgodnym z UP. , oferujących świadczenia w publicznym systemie ochrony zdrowia</p>
<p>(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (EFRR)</p>	<p>Wsparcie Państwowego Ratownictwa Medycznego</p>	<p>- inwestycje punktowe w infrastrukturę i doposażenie: dyspozytorni medycznych, systemu łączności oraz podnoszenia kompetencji dla kadry Lotniczego Pogotowia Ratunkowego (LPR)</p>	<p>- projekty komplementarne do wsparcia z poziomu krajowego realizowane po uzgodnieniu z IZ FENIKS i po uzyskaniu zgody KE</p>
<p>(vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR)</p>	<p>Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego</p>	<p>Dotyczy wyłącznie zachowania i modernizacji obiektów dziedzictwa kulturowego na cele prowadzenia działalności kulturalnej i społecznej (centra aktywności społecznej).</p> <p>Przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- państwowych instytucji kultury,</li> <li>- instytucji kultury współprowadzonych przez administrację rządową i samorządową (z wyłączeniem przedsięwzięć uzgodnionych w kontrakcie programowym),</li> <li>- instytucji kultury posiadających zbiory wchodzące w zakres Narodowego Zasobu Bibliotecznego wymieniane w załączniku do Rozporządzenia Min. KIDN z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego;</li> </ul> <p>- dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• obiektów UNESCO wyłącznie na cele związane z prowadzeniem działalności kulturalnej - wpisy indywidualne i obszarowe,</li> <li>• Pomników Historii Prezydenta RP - wyłącznie na cele związane z prowadzeniem</li> </ul>	<p>Pozostałe przedsięwzięcia nie kwalifikujące się do wsparcia z poziomu krajowego, w tym dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podmiotów współprowadzonych przez administrację rządową i samorządową, uzgodnione w kontrakcie programowym oraz</li> <li>- obiektów UNESCO i Pomników Historii Prezydenta RP związane innymi celami</li> </ul>

		<p>działalności kulturalnej - wpisy indywidualne i obszarowe.</p> <p>W zakresie wpisów obszarowych UNESCO i Pomników Historii Prezydenta RP o wsparcie mogą ubiegać się wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego, samorządowe instytucje kultury i kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej.</p> <p>- ngo,</p> <p>- dotyczące obiektów posiadających tytuł Znak Dziedzictwa Europejskiego.</p>	
(vi)wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR)	Konserwacja zabytków ruchomych oraz muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i digitalizacja	<p>Wyłącznie w ramach projektów inwestycyjnych, jako jeden z elementów przedsięwzięcia:</p> <p>- państwowych instytucji kultury,</p> <p>- instytucji kultury współprowadzonych przez administrację rządową i samorządową (z wyłączeniem przedsięwzięć uzgodnionych w kontrakcie programowym);</p> <p>- instytucji posiadających zbiory wchodzące w zakres Narodowego Zasobu Bibliotecznego wymieniane w załączniku do Rozporządzenia Min. KIDN z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego;</p> <p>- dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• obiektów UNESCO - wyłącznie na cele związane z prowadzeniem działalności kulturalnej - wpisy indywidualne i obszarowe</li> <li>• Pomników Historii Prezydenta RP - wyłącznie na cele związane z prowadzeniem działalności kulturalnej - wpisy indywidualne i obszarowe.</li> </ul> <p>W zakresie wpisów obszarowych UNESCO i Pomników Historii Prezydenta RP o wsparcie mogą ubiegać się wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego, samorządowe instytucje kultury i kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej.</p> <p>- ngo,</p>	<p>Pozostałe przedsięwzięcia nie kwalifikujące się do wsparcia z poziomu krajowego, w tym dotyczące:</p> <p>- podmiotów współprowadzonych przez administrację rządową i samorządową, <u>uzgodnione w kontrakcie programowym</u></p> <p>- obiektów UNESCO i Pomników Historii Prezydenta RP związane innymi celami niż prowadzenie działalności kulturalnej.</p>

		- obiektów posiadających tytuł Znak Dziedzictwa Europejskiego.	
(vi) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR)	Rozwój i zwiększanie dostępności infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej (m.in. szkoły artystyczne, uczelnie artystyczne, teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea) oraz infrastruktury przeznaczonej do pełnienia funkcji aktywizujących i integrujących lokalne społeczności, np. medioteki i inne tzw. miejsca trzecie.	<p>Przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- szkół i uczelni artystycznych (szkoły artystyczne państwowe i samorządowe oraz państwowe uczelnie artystyczne),</li> <li>- państwowych instytucji kultury,</li> <li>- instytucji kultury współprowadzonych przez administrację rządową z instytucjami samorządu terytorialnego (z wyłączeniem uzgodnionych w kontrakcie programowym);</li> <li>- dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> <li>• obiektów UNESCO - wyłącznie na cele związane z prowadzeniem działalności kulturalnej - wpisy indywidualne i obszarowe</li> <li>• Pomników Historii Prezydenta RP - wyłącznie na cele związane z prowadzeniem działalności kulturalnej - wpisy indywidualne i obszarowe.</li> </ul> </li> </ul> <p>W zakresie wpisów obszarowych UNESCO i Pomników Historii Prezydenta RP o wsparcie mogą ubiegać się wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego, samorządowe instytucje kultury i kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ngo,</li> <li>- obiektów posiadających tytuł Znak Dziedzictwa Europejskiego.</li> </ul>	<p>Pozostałe przedsięwzięcia nie kwalifikujące się do wsparcia z poziomu krajowego, w tym dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podmiotów współprowadzonych przez administrację rządową i samorządową, <u>uzgodnione w kontrakcie programowym</u>,</li> <li>- obiektów UNESCO i Pomników Historii Prezydenta RP związane innymi celami niż prowadzenie działalności kulturalnej,</li> <li>- wspierania zaplecza dla utrzymania niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz rzemiosła i dawnych zawodów.</li> </ul>
(vi) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR)	Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych)	Przedsięwzięcia o charakterze ponadregionalnym na obszarze Polski Wschodniej;	Pozostałe projekty
(vi) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR)	Rozwój międzysektorowej współpracy w zakresie przemysłów kultury i kreatywnych	Brak wsparcia	Projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki, wynikające ze współpracy uczelni i szkół artystycznych i instytucji sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych

(vi) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR)	Zwiększenie dostępności obiektów zabytkowych, instytucji kultury oraz szlaków turystycznych, w tym dostosowanie ww. obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	Wyłącznie jako element projektu	Zarówno jako odrębne projekty, jak i elementy innych projektów w zakresie kultury i zrównoważonej turystyki.
(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej (EFS+)	Aktywizacja zawodowa i samozatrudnienie	Instrumenty zwrotne na samozatrudnienie	Kompleksowa aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych realizowana w projektach urzędów pracy (w tym dotacje na samozatrudnienie) w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia.  Wsparcie osób młodych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy realizowane w projektach OHP.  Wsparcie osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących w ramach umów cywilno-prawnych, ubogich pracujących, z niepełnosprawnościami lub o ograniczonej mobilności, jak również odchodzących z rolnictwa mające na celu poprawę ich sytuacji na rynku pracy.
(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej (EFS+)	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) w ramach sieci EURES	Brak wsparcia	Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) w ramach sieci EURES - realizacja tego typu działań ma mieć charakter warunkowy, uzależniony od zdiagnozowanych potrzeb regionalnych rynków pracy.
(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych, oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez	Realizacja inicjatywy ALMA	Brak wsparcia	Realizacja inicjatywy ALMA skierowanej do osób młodych należących do kategorii NEET  [wsparcie możliwe do realizacji w celu szczegółowym a) albo h)]

promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej (EFS+)			
(b) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy (EFS+)	Wsparcie Instytucji Rynku Pracy (IRP)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- rozwój kompetencji pracowników PSZ i OHP w zakresie pracy z osobami znajdującymi się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,</li> <li>- wypracowanie i wdrożenie standardów jakości funkcjonowania PSZ i OHP oraz systemu ich monitorowania,</li> <li>- strategiczna koordynacja wsparcia dla grup społecznych szczególnie wrażliwych na rynku pracy</li> <li>- pilotażowe wdrożenie nowych instrumentów wsparcia stosowanych przez PSZ</li> <li>- System strategicznego prognozowania zapotrzebowania na umiejętności w obszarze zielonej i cyfrowej gospodarki</li> </ul>	- rozwój kompetencji pracowników PSZ i innych instytucji rynku pracy wynikających z potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy.
(b) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy (EFS+)	Wsparcie PSZ w świadczeniu usług w ramach sieci EURES	Brak wsparcia	Wsparcie PSZ w świadczeniu usług w ramach sieci EURES mające na celu zwiększenie pomocy dla polskich pracodawców w pozyskiwaniu pracowników z innych państw członkowskich UE/EFTA (w tym migrantów powrotnych) oraz w celu pomocy polskim bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia za granicą na unijnym rynku pracy przy zachowaniu równowagi na regionalnych i lokalnych rynkach pracy.
c) wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (EFS+)	Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz działania na rzecz wzmocnienia stosowania zasady równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> <li>- tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 ,</li> <li>- zapewnienie bieżącego funkcjonowania miejsc opieki,</li> <li>- szkolenia z zakresu zakładania i prowadzenia miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na rzecz zwiększenia potencjału JST oraz przedstawicieli innych podmiotów tworzących i prowadzących miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz szkolenia kadry opiekuńczej,</li> </ul>	Działania mające na celu wzmocnienie równości szans kobiet i mężczyzn poprzez m.in projekty z zakresu równouprawnienia na rynku pracy, zapewnienia większej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, przełamywania stereotypów związanych z płcią oraz zapobieganie dyskryminacji na rynku pracy. Działania te nie mogą powielać wsparcia realizowanego na poziomie krajowym dotyczącego zwiększenia dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 oraz systemowych działań w zakresie równości szans.

		- działania na rzecz wzmocnienia stosowania zasady równości szans kobiet i mężczyzn, a także działania mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji.	
d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia (EFS+)	Wsparcie w obszarze ochrony zdrowia	- wsparcie działań w zakresie zdrowia publicznego oraz profilaktyki,	- działania z zakresu rehabilitacji medycznej ułatwiającej powroty do pracy; - działania ukierunkowane na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy realizowane w ramach regionalnych programów zdrowotnych (o charakterze uniwersalnym) albo poza formułą regionalnego programu zdrowotnego (dostosowane do potrzeb konkretnych pracodawców i ich pracowników). - regionalne programy zdrowotne obejmujące profilaktykę kierowaną do osób zatrudnionych.
d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia (EFS+)	Wsparcie w obszarze adaptacyjności	- rozwój i upowszechnienie Bazy Usług Rozwojowych (BUR), - działania szkoleniowe i doradcze dla pracowników przedsiębiorstw i innych pracodawców, realizowane w obszarach kluczowych dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, w tym wsparcie w rozwoju kompetencji dotyczących zielonej ekonomii, - przetestowanie systemu Indywidualnych Kont Rozwojowych	- usługi rozwojowe w PSF dla pracodawców i ich pracowników, zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami (system popytowy w oparciu o BUR), - adaptacja środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, - outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa, - wsparcie pracodawców we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, w tym we wprowadzaniu pracy zdalnej.
e) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego (EFS+)	Wsparcie w obszarze systemu oświaty	- kształcenie i doskonalenie kadr systemu oświaty w obszarach kluczowych dla systemu oświaty, - rozwój narzędzi i metodyki kształcenia (w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych, dydaktyki cyfrowej i dostosowania edukacji do rynku pracy), - rozwijanie publicznej oferty e-materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego i zawodowego, w tym dostosowanych do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wspierających uczniów migrujących, - wzmocnienie i uatrakcyjnienie kształcenia zawodowego, w tym opracowanie i wdrożenie	Cel szczegółowy rekomendowany do wdrażania na poziomie krajowym.  Na poziomie regionalnym wdrażanie może objąć: kompleksowe działania ukierunkowane na wsparcie wdrożenia zmian systemowych, mające na celu zwiększenie jakości i efektywności systemu edukacji oraz dostosowania jego zakresu do potrzeb regionalnego rynku pracy.

		<p>rozwiązań w zakresie szkół ćwiczeń w kształceniu zawodowym,</p> <p>-wsparcie systemu doradztwa zawodowego i promocja kształcenia zawodowego poprzez m.in. rozwój obudowy multimedialnej doradztwa zawodowego, rozwój portalu wspierającego doradztwo zawodowe i współpracę szkół z pracodawcami, organizację krajowych konkursów umiejętności zawodowych,</p> <p>- rozwój narzędzi wspierających cyfryzację obszaru edukacji i kształcenia.</p>	
e) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego (EFS+)	Wsparcie w obszarze szkolnictwa wyższego	<p>- dostosowanie oferty podmiotów systemu szkolnictwa wyższego do potrzeb rozwoju gospodarki oraz zielonej i cyfrowej transformacji</p> <p>- rozwój oferty uczelni w zakresie uczenia się osób dorosłych</p> <p>- umiędzynarodowienie podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki</p>	Brak wsparcia, z wyłączeniem ewentualnego wsparcia w obszarze zdrowia uzgodnionego w kontrakcie programowym.
f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+)	Wsparcie w obszarze edukacji	<p>- kompleksowe wsparcie dla poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz rozszerzenie oferty poradni,</p> <p>- tworzenie warunków dla upowszechnienia systemu edukacji włączającej (w tym rozwiązania systemowe w zakresie diagnozy, metodyki pracy, tworzenie Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą; wsparcia konsultacyjnego dla szkół w zakresie wzmocnienia społeczno-wychowawczej roli szkoły, wypracowania narzędzi do samooceny dla szkół w zakresie edukacji włączającej i jej jakości)</p>	<p>- bezpośrednie wsparcie szkół, ich uczniów i nauczycieli, obejmujące m.in:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozwój kompetencji kluczowych, społecznych i społeczno-emocjonalnych uczniów</li> <li>• wsparcie cyfryzacji w danej placówce (doposażenie, szkolenia)</li> <li>• zapobieganie przedwczesnemu wypadaniu z systemu edukacji, wyrównywanie szans edukacyjnych</li> <li>• wsparcie rozwijania kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów poza edukacją formalną,</li> </ul> <p>- wsparcie szkoły w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej – w tym zapewnienie odpowiedniego wyposażenia (wykorzystanie modeli wypracowanych w projekcie <i>Przestrzeń dostępnej szkoły</i>), podnoszenie kompetencji kadr</p>

			<p>pedagogicznych, bezpośrednie wsparcie uczniów, w tym poprzez zapewnienie usług asystenckich dla uczniów,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wsparcie edukacji przedszkolnej (tworzenie nowych miejsc przedszkolnych tylko tam gdzie występują rzeczywiste deficyty i potrzeby, rozwijanie jakości edukacji przedszkolnej, rozwój kompetencji kluczowych, dostępność),</li> <li>- wsparcie szkół zawodowych w ramach kompleksowych programów rozwojowych,</li> <li>- wsparcie powszechnego doradztwa zawodowego</li> </ul>
f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+)	Wsparcie w obszarze szkolnictwa wyższego	- zapewnienie osobom z grup defaworyzowanych możliwości skorzystania z oferty szkolnictwa wyższego, w tym poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami	Brak wsparcia, z wyłączeniem ewentualnego wsparcia w obszarze zdrowia uzgodnionego w kontrakcie programowym.
g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (EFS+)	Uczenie się przez całe życie	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Instrumenty zwrotne na podnoszenie kompetencji (LLL) – upowszechnienie schematu przetestowanego w innowacjach społecznych.</li> <li>- wzmocnienie koordynacji, prowadzenie i dalszy rozwój Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.</li> <li>- wdrażanie systemowych rozwiązań wynikających ze Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030,</li> <li>- monitorowanie i identyfikacja potrzeb kompetencyjnych i zawodowych na rynku pracy przy udziale Rad Sektorowych,</li> <li>- zwiększenie udziału partnerów społecznych we wdrażaniu ZSU 2030 i Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- usługi rozwojowe, w tym w zakresie kompetencji cyfrowych, w ramach PSF dla osób dorosłych, które chcą z własnej inicjatywy podnieść swoje umiejętności/kompetencje lub nabyć kwalifikacje (w tym włączone do ZRK); w tym w szczególności wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych - za pośrednictwem BUR,</li> <li>- wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych) realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways 11),</li> <li>- wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE) np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami</li> </ul>

<sup>11</sup> Wsparcie należy realizować zgodnie z zaleceniem Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych(2016/C 484/01)

		- tworzenie i upowszechnianie ośrodków aktywizacji cyfrowej i podniesienia kompetencji cyfrowych społeczeństwa,	
g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej (EFS+)	Wsparcie w obszarze ochrony zdrowia	- rozwój i wsparcie kształcenia podyplomowego lekarzy, - rozwój i wsparcie kształcenia podyplomowego pielęgniarzek i położnych, - rozwój i wsparcie kształcenia podyplomowego przedstawicieli innych zawodów związanych z ochroną zdrowia, w tym kadr zdrowotnej opieki długoterminowej - rozwój i wsparcie kształcenia kadr organizacyjnych, administracyjnych i zarządzających systemem ochrony zdrowia.	Projekty komplementarne realizowane w oparciu o indywidualną decyzję wydaną przez Ministra Zdrowia.
h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+)	Usługi wsparcia ekonomii społecznej dla PES i PS	- instrumenty zwrotne na finansowanie potrzeb rozwojowych PES,	- wsparcie bezpośrednie przedsiębiorstw społecznych: • świadczenie usług wsparcia dla rozwoju ekonomii społecznej dla PES i PS; • bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, • usługi wspierające rozwój przedsiębiorstw społecznych realizowane w szczególności za pośrednictwem BUR, • wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji w przedsiębiorstwach społecznych.
h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+)	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób odbywających karę pozbawienia wolności	Wsparcie aktywizacyjne osób, rodzin, środowisk lokalnych zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo (z wyłączeniem osób odbywających karę pozbawienia wolności) polegające w szczególności na aktywizacji społeczno-zawodowej, wykorzystującej instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej, w tym w ramach podmiotów reintegracyjnych (CIS, KIS).
h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i	Wsparcie na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin	– wdrożenie i przetestowanie rozwiązań dotyczących zatrudnienia wspomaganego,	Wsparcie aktywizacyjne osób z niepełnosprawnościami polegające w szczególności na aktywizacji społeczno-zawodowej, wykorzystującej instrumenty aktywizacji społecznej,

<p>aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+)</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>– opracowanie i przetestowanie narzędzi wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami umożliwiającymi bardziej samodzielne życie,</li> <li>– przygotowanie kompleksowego i zintegrowanego systemu orzekania o niepełnosprawności,</li> <li>– opracowanie i przetestowanie modelu wsparcia dla rodzin z osobą z niepełnosprawnością lub zagrożoną niepełnosprawnością,</li> <li>– utworzenie centrum komunikacji dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami</li> <li>– wdrażanie rozwiązań na rzecz poprawy dostępności do usług i budynków publicznych instrumenty zwrotne dla przedsiębiorców na zwiększenie dostępności prowadzonej przez nich działalności gospodarczej</li> </ul>	<p>zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej, w tym także w ramach podmiotów reintegracyjnych (WTZ, ZAZ, CIS, KIS).</p>
<p>h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+)</p>	<p>Realizacja inicjatywy ALMA</p>	<p>Brak wsparcia</p>	<p>Realizacja inicjatywy ALMA skierowanej do osób młodych należących do kategorii NEET</p> <p>[wsparcie możliwe do realizacji w celu szczegółowym a) albo h)]</p>
<p>h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+)</p>	<p>Wsparcie w zakresie dostępności cyfrowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- powołanie Sieci Dostępności Cyfrowej skupiającej osoby działające wokół i na rzecz dostępności cyfrowej w podmiotach publicznych (na szczeblu rządowym i samorządowym)</li> <li>- kształcenie nowych specjalistów ds. dostępności cyfrowej na poziomie szkół policealnych oraz podnoszenie kwalifikacji związanych z dostępnością cyfrową u pracowników podmiotów publicznych</li> <li>- opracowanie narzędzia dla twórców rozwiązań cyfrowych, działającego na zasadzie chatbota</li> </ul>	<p>Możliwe działania w zakresie dostępności cyfrowej, które nie będą powielają zadań realizowanych z poziomu krajowego.</p>
<p>i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów (EFS+)</p>	<p>Wsparcie w obszarze migracji zarobkowych</p>	<p>Wypracowanie oraz wdrożenie dostosowanego do zapotrzebowania systemu obsługi cudzoziemców przez publiczne służby zatrudnienia poprzez:</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich.</li> <li>- usługi dla cudzoziemców, które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej,</li> </ul>

		<p>- wypracowanie oraz koordynację wdrożenia standardu obsługi cudzoziemców przez PSZ,</p> <p>- tworzenie i modernizację punktów obsługi cudzoziemców ramach sieci PSZ</p> <p>Wspieranie procesów zarządzania migracjami zarobkowymi w celu lepszego wykorzystania potencjału migrantów zarobkowych i wsparcia pracodawców poszukujących pracowników cudzoziemskich poprzez:</p> <p>- wypracowanie i wdrożenie narzędzi dostarczających kompleksowych informacji o zasadach zatrudniania i pracy w Polsce</p> <p>- wzmacnianie potencjału pracowników administracji publicznej i instytucji współpracujących w zakresie zatrudnienia cudzoziemców,</p> <p>- opracowanie i wdrażanie działań skierowanych do pracowników instytucji publicznych oraz do społeczeństwa przyjmującego z zakresu obecności cudzoziemców w Polsce.</p>	szkolenia zawodowe, dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce.
j) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie (EFS+)	Aktywizacja społeczno-zawodowa członków społeczności marginalizowanych	Brak wsparcia	Aktywizacja społeczno-zawodowa członków społeczności marginalizowanych
k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+)	Koordynacja przez ROPS działań współfinansowanych z EFS+ w zakresie usług społecznych, ekonomii społecznej (w tym udział w procesie akredytacji OWES) i integracji społecznej	<p>Koordynacja przez ROPS działań współfinansowanych z EFS+ w obszarze włączenia społecznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• planowanie interwencji z zakresu usług społecznych, ekonomii społecznej, pomocy i integracji społecznej w województwie,</li> <li>• wzmocnienie potencjału instytucjonalnego, organizacyjnego, kompetencyjnego* instytucji pomocy i integracji społecznej oraz podmiotów świadczących usługi społeczne,</li> <li>• koordynacja regionalnych polityk w obszarze ekonomii społecznej,</li> <li>• inne działania koordynacyjne.</li> </ul>	Brak wsparcia

		* W zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadr instytucji pomocy i integracji społecznej wszystkie działania będą realizowane na poziomie krajowym. W zakresie wzmocnienia potencjału kompetencyjnego podmiotów świadczących usługi społeczne – wyjaśnienie znajduje się w części dotyczącej zwiększenia dostępności do usług społecznych, w tym wsparcia procesu deinstytucjonalizacji.	
k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+)	Rozwój ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> <li>- poprawa funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej oraz tworzenie i wdrażanie rozwiązań systemowych,</li> <li>- podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej przedsiębiorstw społecznych</li> <li>- wspieranie tworzenia oraz rozpoczynania działalności przez sieci branżowe, łańcuchy produkcji i usług, systemy franczyzy społecznej zrzeszające podmioty ekonomii społecznej na poziomie ponadregionalnym oraz konsolidacja przedsiębiorstw społecznych</li> <li>- wsparcie samoorganizacji oraz wzmacnianie potencjału instytucjonalnego przedsiębiorstw społecznych w związku z wejściem w życie ustawy o ekonomii społecznej</li> </ul>	Brak wsparcia
k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+)	Zlecenie usług społecznych	- wsparcie finansowe dla JST zlecających lub powierzających PES usługi społeczne o charakterze deficytowym.	Brak wsparcia

<p>k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+)</p>	<p>Zwiększenie dostępności do usług społecznych, w tym wsparcie procesu deinstytucjonalizacji.</p>	<p>- działania koordynacyjne z zakresu usług społecznych, w tym m.in. dot. wdrażania procesu deinstytucjonalizacji oraz rozwoju centrów usług społecznych, a także podnoszenie kompetencji pracowników ROPS zajmujących się planowaniem oraz wdrażaniem polityki z zakresu usług społecznych oraz stworzenie platformy wymiany doświadczeń na rzecz tych instytucji.</p> <p>[Szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej, w tym szkolenia kadr systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, będą co do zasady realizowane na poziomie regionalnym, na podstawie analizy potrzeb przeprowadzonej przez instytucje regionalne (jako odrębne projekty szkoleniowe lub jako uzupełnienie projektów z zakresu rozwoju usług w społeczności lokalnej). Z poziomu krajowego, w ramach projektów koordynacyjnych oraz projektu parasolowego z zakresu usług społecznych, realizowane będzie natomiast wsparcie doradcze i szkoleniowe m.in. w zakresie budowania potencjału instytucjonalnego jednostek samorządu terytorialnego do organizacji usług.]</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- upowszechnianie transportu indywidualnego typu door-to-door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności,</li> <li>- tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług,</li> <li>- rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, w formach dziennych i całodobowych,</li> <li>- rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami,</li> <li>- upowszechnianie systemów teleopieki,</li> <li>- wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych, rozwój mieszkalnictwa adaptowalnego oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe,</li> <li>- szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej,</li> <li>- wsparcie procesu deinstytucjonalizacji instytucji całodobowych w tym m.in. poprzez oferowanie takich usług jak wsparcie wytchnieniowe, mieszkalnictwo wspomagane, a także przygotowanie, uzyskanie i zmiana kompetencji oraz udział pracowników tych instytucji w działaniach poza placówkami,</li> <li>- wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych,</li> <li>- wsparcie działań zapobiegających umieszczeniu osób wymagających wsparcia w placówkach całodobowych długoterminowych,</li> <li>- inne działania wspierające proces deinstytucjonalizacji usług w obszarze włączenia społecznego,</li> <li>- wsparcie opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.</li> </ul>
<p>k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej</p>	<p>Wsparcie w obszarze ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- wsparcie nowych rozwiązań w zakresie deinstytucjonalizacji opieki medycznej,</li> <li>- wsparcie wdrażania reformy psychiatrii dzieci i młodzieży w szczególności poprzez tworzenie i</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej poprzez rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej</li> </ul>

<p>na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+)</p>		<p>wspieranie ośrodków funkcjonujących w ramach nowego modelu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, takich jak środowiskowe centra zdrowia psychicznego ,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wzmocnienie i rozwój potencjału systemu ochrony zdrowia,</li> <li>- rozwój i wsparcie kształcenia innych zawodów związanych z ochroną zdrowia,</li> <li>- rozwiązania w zakresie koordynacji opieki zdrowotnej,</li> <li>- poprawa funkcjonowania określonych świadczeń medycznych,</li> <li>- opracowanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej,</li> <li>- wdrożenie opieki farmaceutycznej.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych, w tym przede wszystkim w POZ i szpitalach,</li> <li>- regionalne programy zdrowotne dotyczące m.in. profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu,</li> <li>- wdrażanie rozwiązań w zakresie koordynacji opieki zdrowotnej,</li> <li>- rozwój rozwiązań regionalnych z zakresu telemedycyny, które otrzymały pozytywną opinię w procesie oceny MZ.</li> <li>- wsparcie wdrażania reformy psychiatrii dzieci i młodzieży- projekty komplementarne do wsparcia z poziomu krajowego realizowane w oparciu o indywidualną zgodę wydaną przez Ministra Zdrowia</li> </ul>
<p>l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (EFS+)</p>	<p>Integracja społeczna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– stworzenie systemu teleinformatycznego zawierającego centralne rejestry: placówek oraz wolnych miejsc w pieczy zastępczej.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– działania mające na celu aktywizację społeczną osób najbardziej zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,</li> <li>– wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej oraz innych całodobowych instytucji opieki, w których przebywają dzieci m.in. poprzez tworzenie rodzinnych form opieki zastępczej, usługi wsparcia dla rodzin zastępczych (oraz kandydatów), działania wspierające proces deinstytucjonalizacji instytucji całodobowych oraz szkolenia kadr,</li> <li>– kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą oraz inne instytucje opieki całodobowej, w których przebywają dzieci i młodzież,</li> <li>– wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe (wsparcie na rzecz osób usamodzielnianych i rodzin),</li> <li>– usługi dla rodzin wychowujących dzieci, w tym przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze,</li> </ul>

			<ul style="list-style-type: none"> <li>– usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy w rodzinie,</li> <li>– usługi interwencji kryzysowej,</li> <li>– wsparcie preadopcyjne i postadopcyjne,</li> <li>– usługi dla dzieci i młodzieży wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach oraz w różnego rodzaju instytucjach całodobowych np. ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych itp.</li> <li>– usługi dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, w tym wdrażanie idei Najpierw mieszkanie.</li> </ul>
m) przeciwdziałanie deprivacji materialnej przez udzielanie pomocy żywnościowej lub podstawowej pomocy materialnej osobom najbardziej potrzebującym, w tym dzieciom, oraz zapewnianie środków towarzyszących wspierających ich włączenie społeczne (EFS+)	Podstawowa pomoc materialna i żywnościowa dla osób najbardziej potrzebujących, w tym środki towarzyszące	Wsparcie realizowane w Programie Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa na lata 2021-2027	Brak wsparcia
Cele szczegółowe od (a) do (l) (EFS+)	Innowacyjne działania społeczne	Wsparcie realizowane w całości w FERS	Brak wsparcia
Cele szczegółowe od (a) do (l) (EFS+)	Współpraca transnarodowa	Wsparcie realizowane w całości w FERS	Brak wsparcia